

Ана увек гледала на политичку активност као на средство којим ће се отворити шире могућности младим генерацијама и идејама социјализма. Отуда је њен политички углед био далеко изнад њених многобројних политичких функција, и Ана је демонстрирала својим животом и у пракси диван пример високо интегрисане личности која у политици не види средство личних амбиција, већ друштвеног напретка.

Што се друге друштвене активности изван универзитета тиче, Аниног рада у научној секцији и комисији за везе са иностранством СЕЈ-а, њеног доприноса у многобројним друштвеним културним институцијама, у социјалистичком савезу и АФЖ-у, у скупштинским комисијама у саветима института, тај рад је био мотивисан практичним идеализмом, свешћу да треба помоћи, неспособношћу старих скојеваца да одбију задатке, извесним духовним оптимизмом.

Последњих година, под теретом задатака и већ нарушеног здравља, под све видљивијим знацима разних бољки нашег друштва које је Ана дубоко преживљавала, тј оптимизам је често био уздржан, и прелазило је у сету и резигнацију. Али ја се не сећам, из најинтимнијих разговора са њом, да је у Ани икада била пресахла неразрушива вера у крајњу победу лепог и доброг, које је увек тражила и налазила међу људима, вера у значење и значај пријатељства и другарства, уверебе у везе солидарности људичим наступе тешкоће, одлучност у заступању братства свих наших народа и југословенско осећање, прожетост циљевима и вредностима социјализма и комунизма.

Зато смо дубоко убеђени, опраштајући се сада од физичке присутности Ане, да изражавамо најинтимније мишљење свих оних који су познавали и сарађивали са Аном, да ће пример њеног живота и садржај њених мисли и порука остати стални инспиратор и усмеривач свих наших будућих активности и свеколиког нашег понашања на овом Факултету, на Универзитету и у друштву, све док будемо живели и радили.

И дубоко смо уверени, да ће слично прошлим генерацијама, и будуће унети у своје карактере и у своје схватање света и сазнање један део духовне личности незаборавне Ане, посредством њеног трајног утицаја на нашу активност. То је истовремено наш задатак, наша обавеза и наш дуг према њој.

Зато и кажемо да данас само испраћамо Ану, да се опраштамо од ње, али да она остаје трајно међу нама.

Нека је слава светлој успомени и светлом животу наше драге другарице Ане Жилић-Јурин.

ДР СТАНОЈЕ АКСИЋ (1921—1970)

Изненада и прерано 22. II 1970. прекинут је животни пут др Станоја Аксића, истакнутог политичког радника и професора Уставног права на Правно-економском факултету у Приштини.

Рођен 27. II 1921. у Доњој Гуптерици (општина Липљан) Аксић је уврежео у себи, још из родитељског дома, све изразите психичке особине радног и трудољубивог прегаоца који је мукотрпни живот сиромашне сељачке породице са Косова умео да савлада упорним и истрајним радом.

Укључен у напредни покрет још од пре рата, у току рата био је учесник народноослободилачке борбе, а после ослобођења истакнути друштвено-политички радник и савестан научни радник.

Аксићев политички рад претежно је везан за његово Косово, али је његова улога у току рата, а посебно после ослобођења, као председника Скупштине САНП Косова и као потпредседника Извршног већа СР Србије, у њему одразила све особине савесног политичког радника и државника. На свим одговорним функцијама које су му повераване умео је са много такта и разумевања да сагледа туђе невоље и помогне где може, и тако приближавао власт народу. Поред тога имао је изванредну особину, тј. умео је и хтео да саслуша гледишта која су супротна његовим, али је такође знао чврсто бранити своја уверења која је сматрао оправданим за решавање сложених друштвених проблема. Његова снага се огледа како у широком видуку сагледавања стварности тако и у његовој способности и смислу да у решавању друштвених проблема уочава све нијансе које намеће живот, имајући увек у виду општи интерес не само његове Покрајине и Републике већ читаве југословенске друштвене заједнице.

Ова његова одлика политичког радника да сагледавању друштвених проблема прилази свестрано, одражава се и у његовом научном раду. На жалост прерана смрт прекинула је његов научни рад али и у његовој докторској дисертацији „Положај аутономних покрајина у уставном систему СФР Југославије са посебним освртом на положај и развој Аутономне покрајине Косова и Метохије“, као и у другим његовим каснијим радовима, одражава се смисао за научни рад. Иако активни друштвено-политички радник, прилазио је решавању сложених друштвених проблема без апологетике за дневне политичке концепције, и савесно је приступао објективном научноистраживачком раду ради откривања научне истине. Одлика његовог научноистраживачког рада је и повезаност са друштвеном стварношћу, јер је у свим својим објављеним радовима имао циљ да научном методом допринесе решавању сложених проблема друштвене стварности. У интелектуалном процесу његовог научноистраживачког рада очигледно је колико је применом објективне научне методологије приступао научноистраживачком раду, не само са циљем за сазнањем објективне научне истине већ са уверењем да је ово сазнање неопходно ради омогућавања и олакшавања акције. Стога је код Аксића у свим његовим научноистраживачким радовима јасно изражено да правна наука има и практичан циљ. То се види и из проблема које је у својим научним радовима обрађивао. Сваки његов рад везан је и за решавање неког практичног друштвеног проблема.

У тежњи да у политици примењује објективна сазнања правне науке, имао је као политичар и изоштрени смисао да је правно регулисање друштвених односа под непрестаним утицајем променљивих услова друштвеног живота, па је стога са много разумевања за друштвену стварност увек тежио да савесно, обазриво и аргументовано, а никад импровизовано, приступа расправљању о налажењу одговарајућих решења. Ова се његова особина запажала и у његовим интервенцијама у скупштинским комисијама које су припремале уставне и законсдавне акте.

И као човек, са свим најлепшим етичким и моралним особинама које човека чине човеком, и као политичар, са изграђеном концепцијом о стварности југословенске самоуправне друштвене заједнице, имао је увек снаге и смелости да ширином видика сагледавања друштвене стварности указује на проблеме и тражи нова одговарајућа решења.

С обзиром да је био изванредни познавалац друштвене стварности на Косову и у борбеним редовима целог живота, то му је давало и снаге да смирено и аргументовано али јасно и гласно, свуда и на сваком месту, говорећи о проблемима његове Покрајине, говори отворено и без бојазни да ће указивањем на негативне појаве у друштвеном животу бити поврећен општи интерес. Али и поред тога, имао је схватања и разумевања за све појаве у друштвеном животу његове Покрајине, уверен у здрав развој свих осећања народа и народности на Косову, и био поуздано убеђен да свесне снаге свих народа на Косову јасно виде општи интерес читаве југословенске друштвене заједнице. Случај је хтео да и последњи његов

чланак објављен пред смрт буде посвећен његовим мислима о развоју аутономних покрајина. Овај свој чланак Аксић завршава једним општим погледом на развој наших аутономних покрајина у коме истиче: „Аутономне покрајине — САП Војводина и САП Косово могу се даље развијати у склопу развоја материјалне основе и читаве надградње нашег социјалистичког друштва. Посебно САП Косово, као најзаосталије подручје у СР Србији и СФР Југославији може се брже развијати и даље афирмисати само ако се обезбеди још брже привредни и општи развој, уз помоћ социјалистичке друштвене заједнице и сопственим средствима, снагама и напорима радних људи“ (Правни живот, 1970, бр. 1, стр. 23—36).

Из изложеног јасно следи да је Аксић целог живота, спонтано али упорно и истрајно и без разметања давао све од себе како у борби против окупатора тако и у изграђивању ослобођене домовине. Стицај околности је хтео да га и неумитна, али у његовом случају прерана смрт, покоси у тренутку кад је као политичар одлучно и аргументовано указивао на извесне актуелне проблеме нашег самоуправног друштва. Поводом дискусије о проблемима општина Аксић је на седници комисије ЦК Србије за друштвено-политички систем учествовао у дискусији и по завршеном свом излагању одмах малаксао да се више никад не поврати, већ да последњим дахом својим служи свом народу и симболично одрази свој прави лик и да попут своја два брата која су на Косову пали у току народноослободилачке борбе, и он прерано буде покошен у тренутку кад се залагао за што веће обезбеђење самоуправних права општина и кад је друштвена заједница очекивала његова нова залагања која би допринела општем интересу.

У последњој својој речи, на овом састанку, Аксић је указао на извесне актуелне проблеме у вези са положајем општине, функционисањем система самоуправљања, процесима интеграције и другим питањима која искрсавају на општинским подручјима.* У овом Аксићевом последњем излагању као и у целокупном његовом раду одражава се и политичар и научник. Аксић је имао смисла да ствари гледа онакве какве јесу и увек имао снаге да аргументовано указује на сложене и још нерешене проблеме. Ако је као политичар на одговорним функцијама, које је самопрегорно и савесно вршио, допринео решавању актуелних проблема друштвене стварности, Аксић је и као научник у својим објављеним радовима и као професор Уставног права на Правно-економском факултету у Приштини, својом живом речи васпитавао нове нараштаје правника да наоружани тековинама сазнања правне науке служе свом народу, потврђујући тим да циљ образовања правника није само упознавање позитивног права већ и формирање правника који ће што је више могуће разумети друштвену стварност и феномен права и као такви допринети јачању и развоју самоуправне социјалистичке демократије.

Прерана смрт др Станоја Аксића није губитак само за његову породицу и његово Косово већ и за правну науку и читаву југословенску друштвену заједницу.

Др Драгаиш Денковић

(*) Реч др Станоја Аксића објављујемо у овом броју (стр. 354).